

Realități și tendințe în evoluția bibliografiei literare române

Cristina Popescu

Catedra de Științele Informării și Documentării,
Facultatea de Litere, Universitatea din București
E-mail: cristinapopescu07@yahoo.fr

Cristina Popescu este lector la Catedra de Științele Informării și Documentării de la Facultatea de Litere a Universității din București și doctorand cu tema: „Evoluția bibliografiei literare române: 1932-1998. Studiu critic și bibliografie de bibliografii”. Predă cursuri de bibliografie generală și bibliografii speciale.

Rezumat

Explozia informațională, în mod deosebit cea din ultimele decenii, a constituit o provocare incontestabilă pentru diversificarea posibilităților de structurare și regăsire a informațiilor, indiferent de domeniul de interes. În acest context este extrem de utilă coroborarea bibliografiilor tradiționale, chiar și a celor privitoare la literatura română, pe suport hârtie - oricât de bine ar fi elaborate, dar care nu mai pot să țină pasul cu cerințele informării și documentării actuale - cu bazele de date bibliografice.

Din analiza succintă a fenomenului bibliografic literar vechi și nou - cu menționarea momentelor semnificative - devine evident dinamismul conceptului de „bibliografie”, având în vedere varietatea suporturilor informaționale și diversitatea formelor de prezentare a bibliografiilor.

Se impune, așadar, concluzia că, în prezent, a devenit necesar accesul rapid și al criticilor, teoreticienilor și istoricilor literari români la băncile de date on-line ale acestei *ere electronice*, constituite într-o diversitate impresionantă de resurse bibliografice care conțin și informații specifice activității lor.

Cuvinte cheie: *Bibliografie, Literatura română, Baze de date bibliografice*

Informația este prezentă peste tot în jurul nostru și a devenit o variabilă extrem de importantă în oricare societate, în orice punct de pe glob, independentă de coordonatele geografice, dar dependentă de modul în care fiecare dintre noi o percepem, o asimilăm și o utilizăm mai departe în mod creativ.

Sintagma „societatea informațională” este unanim recunoscută ca fiind cea mai adecvată pentru a caracteriza concis societatea actuală. La baza tuturor progreselor deosebite, înregistrate în toate domeniile în ultimele

decenii, stă informația. Ea generează întregul proces de cunoaștere și deține principalul rol în dezvoltarea de orice fel: economică, socială, culturală etc.

Această recunoaștere a utilității bibliografiei, care apare ca justificare practică a existenței sale, corespunde unei realități. De obicei, aprecierile asupra bibliografiei se opresc însă aici. Faptul că mari savanți și oameni de cultură români, precum: Nicolae Bălcescu, Al. Odobescu, Emil Racoviță, Tudor Vianu, etc. au avut preocupări bibliografice cu teoretizări importante, este un fapt adesea înregistrat fără valorificarea lui pentru sublinierea a ceea ce bibliografia are mai prețios în esența ei: acțiunea în scopul cunoașterii și participarea sa la fenomenul culturii.

În afară de „*Bibliografia românească veche*”, ce s-a ocupat doar de perioada 1508 - 1830, și a unor bibliografii generale sau speciale, a unei bibliografii de bibliografii, a unor dicționare de scriitori sau a informațiilor din istoriile literare, pentru bibliografia literaturii române unica încercare de a cuprinde întreg domeniul a fost timp îndelungat considerată ca fiind lucrarea lui Gheorghe Adamescu, „*Contribuțiune la bibliografia românească*” (1), care s-a oprit în 1928. La momentul respectiv ea a fost apreciată ca fiind utilă și datorită faptului că era singura, în prezent fiind, însă, depășită din toate punctele de vedere.

Întrucât, deocamdată, nu dispun de o bibliografie generală a literaturii române, cercetătorii trebuie să recurgă la diverse alte instrumente de informare, ce pot prezenta interes pentru istoricul literar, coroborând informațiile culese din diferite tipuri de lucrări, respectând, firește, în interiorul acestora criteriul cronologic, dar oprindu-se, în mod deosebit, numai asupra acelor care mai prezintă o utilitate practică și nu doar istorică. Un astfel de exemplu îl reprezintă *enciclopediile și dicționarele* care se constituie în lucrări de *referințe generale*.

Perioada de început este marcată de apariția *Enciclopediei poporane*, în 1858, a lui Dimitrie Iarcu și a *Dicționarului universal al limbii române*, din 1896, al lui Lazăr Șăineanu. Se impunea și apariția unei enciclopedii generale în care informațiile literare să-și ocupe locul cuvenit. Astfel, în 1895, comitetul Astrei l-a desemnat pe Corneliu Diaconovici, care era primsecretar al Asociațiunii, să coordoneze această lucrare, care avea să apară la Sibiu, în perioada 1889-1904, cu titlul *Enciclopedia română*. La elaborarea enciclopediei și-au adus contribuția numeroși savanți și oameni de cultură: Ovid Densusianu, Mihail Dragomirescu, Titu Maiorescu, fără a beneficia de colaborarea lui Nicolae Iorga și a lui Sextil Pușcariu. *Enciclopedia română* conține articole relativ bogat informate, mai ales pentru istoria și literatura română, scriitorii fiind însoțiți, pe lângă date biografice, și de bibliografia lucrărilor, uneori fiind menționată și situația

manuscriselor lor. Enciclopedia a fost utilizată ca sursă de informare pentru lucrările ce i-au urmat, ea demonstrându-și utilitatea până în prezent.

În 1929, a fost tipărită, la Cluj, „*Minerva. Enciclopedia română*” (2), Romulus Demetrescu fiind redactorul pentru literatură română. În această enciclopedie, operele scriitorilor importanți sunt menționate nu numai cu titlul, ci sunt însoțite și de scurte note critice.

Doi ani mai târziu, în 1931, Aurel Candrea și Gheorghe Adamescu au publicat la București, *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*. Acesta a fost structurat astfel încât să ofere succinte informații referitoare la viața și opera scriitorilor, dicționarul având o utilitate limitată. Gheorghe Adamescu a subliniat că acest dicționar face referire nu numai la scriitori decedați, ci și la scriitorii în viață, conferind astfel o notă de actualitate documentară acestui dicționar. Alături de datele biografice este menționată și o succintă bibliografie a operelor scriitorilor.

Binecunoscută este și *Enciclopedia „Cugetarea”*, realizată de Lucian Predescu și publicată la București, în 1940. Lucian Predescu a cules informațiile pe bază de chestionare din întreaga țară, dar și pe bază de consultare a publicațiilor contemporane cu el; este singura lucrare care oferă până în prezent cercetătorilor literari și nu doar acestora materiale cu un bogat conținut documentar.

În ordine cronologică, apar după anul 1960 o serie de dicționare enciclopedice în care sunt bine ilustrați scriitorii români. Astfel au fost publicate (3), între 1962-1966, „*Dicționarul enciclopedic român*”, în 4 volume; în 1972 „*Mic dicționar enciclopedic*”, cu ediții îmbunătățite în 1978-1986, iar după 1990 a început editarea „*Enciclopediei României*”, cu informații actualizate.

Din punctul de vedere al istoricului literar, însă, este importantă până în prezent și se impune a fi menționată „*Bibliografia literară română*”, publicată în 1932 de N. Georgescu - Tistu. Opera cuprinde bibliografii pe care le analizează critic și le ordonează în diverse capitole. „*Bibliografia literară română*” reunește într-un volum bogat materialul documentar, constituind, de fapt, prima bibliografie de bibliografii la noi. Ea rămâne până astăzi singurul și cel mai complet instrument pentru cercetarea literaturii române din perspectivă analitico-critică, informațiile prezentate fiind exacte și corectate.

Autorul, nume de referință în domeniul bibliologiei, prin lucrarea sa „*Bibliografia literară română*” a încercat să grupez contribuțiile bibliografice utile pentru studiul literaturii române și în legătură cu aceasta.

După cum explica N. Georgescu-Tistu patru decenii mai târziu: „*rolul bibliografului este să ofere indicațiile tehnice, iar cel al specialistului în*

literatură, să redacteze conținutul. Bibliografia literară, fiind una specială, trebuie să se adreseze nu numai cercetătorilor de specialitate, ci și domeniilor învecinate. De asemenea, trebuie actualizată și accesibilă cititorilor străini” (4).

Pentru întocmirea lucrării, autorul a trecut în revistă aproape tot ce a găsit esențial în domeniul bibliografic românesc cu excepția științelor exacte. După cum mărturisește însuși autorul, a încercat să se ferească de teoretizări asupra bibliografiei, schițând în „Introducere” noțiunile fundamentale și mișcarea bibliografică din străinătate.

Încercând să grupez contribuțiile bibliografice utile pentru studiul literaturii române, lucrarea a fost scrisă mai ales pentru a pregăti o bibliografie metodică a literaturii.

Trebuie remarcat faptul că autorul nu alcătuiește o bibliografie de specialitate fără a avea la bază o bibliografie critică pentru a se putea orienta în domeniul abordat. Bibliografia elaborată de Nicolae Georgescu-Tistu reprezintă atât o realizare marcantă în investigația câmpului literaturii cât și un veritabil model pentru cei care își propun să întocmească o bibliografie specială.

După o lungă perioadă de încetinire a activității bibliografice, Biblioteca Academiei Române din București s-a hotărât, în 1960, să întocmească o *Bibliografie a literaturii române de la origini până astăzi*, o primă realizare ce urma a fi înglobată în această bibliografie fiind lucrarea apărută în 1965 referitoare la perioada 1948-1960. Până la încheierea realizării acestui mare plan se va impune utilizarea vechilor contribuții, chiar dacă unele sunt incomplete, iar altele depășite, urmând ca cei interesați să-și completeze prin mijloace proprii informațiile.

„*Bibliografia literaturii române : 1948-1960*”, apărută sub redacția academicianului Tudor Vianu, aparținând seriei de bibliografii speciale a Bibliotecii Academiei, se adresează celor care doresc să se consacre studiilor literare din punct de vedere: istoric, filologic, lingvistic și estetic.

În *Prefață*, T. Vianu scria: „*o bibliografie generală a literaturii române este un instrument util pentru oricine dorește să se consacre studiilor literare din punct de vedere: istoric, filologic, lingvistic și estetic, dar, în aceeași măsură, face un serviciu istoriei literare.*” (5)

Chiar dacă bibliografia a avut și unele lipsuri, ea a suscitat un deosebit interes. Deși nu s-a dorit o bibliografie generală, ci doar una selectivă, s-au pus în discuție criteriile de selecție, semnalându-se omisiuni ale unor contribuții importante.

Tot la editura aceleiași prestigioase instituții, Academia Română, s-a început publicarea, în 1976, a „*Bibliografiei analitice a literaturii române*

vechi” (6) care debutează cu un volum elaborat în 2 părți, sub titlul „*Bibliografia analitică a cărților populare laice*”, celelalte două volume urmând să apară cu titlul: „*Bibliografia analitică a istoriografiei române vechi*”, al doilea volum, respectiv „*Bibliografia analitică a literaturii beletristice*”, cel de al treilea volum.

„*Bibliografia analitică a cărților populare laice*” elaborată de Mihai Moraru și Cătălina Velculescu, apărută sub îngrijirea științifică a lui I.C. Chițimia, cuprinde descrierea a aproximativ 300 de manuscrise care includ cele 18 cărți populare urmărite în ele.

Această lucrare bibliografică reprezintă o imagine vie a circulației de bunuri culturale în trecut, sprijinind în acest fel studiile de filologie, istorie literară, literatură comparată, sociologia literaturii, teorie literară, folcloristică. Deși nu recurge la ordonarea cronologică, ci la cea alfabetică, bibliografia începe cu „*Alexandria*”, cel mai vechi roman din literatura română și unul dintre cele mai răspândite din literatura europeană.

Scopul principal al lucrării este menționarea și prezentarea textelor în vederea unor viitoare ediții, cercetări, studii, bazate pe acestea.

Între 1979-1983, Biblioteca Centrală Universitară din București a avut inițiativa întocmirii nu a unei bibliografii generale a literaturii române de la origini și până în prezent, cum își propusese Academia Română, ci a unui ghid bibliografic, înregistrarea scriitorilor și a materialului documentar efectuându-se selectiv. În ciuda acestui fapt lucrarea se dovedește a fi utilă în domeniul cercetării literare, întrunind calitățile unui instrument de lucru fundamental, ce poate să răspundă cerințelor de informare din acest domeniu. Această bibliografie este rezultatul unor riguroase selecții operate de către realizatori. „*Literatura română: ghid bibliografic*” (7) este structurat pe două segmente importante: Surse; Scriitori români (1979-1983).

În ciuda faptului că acest ghid este rezultatul unei selecții riguroase, el rămâne, încă unicul îndrumar bibliografic pentru literatura română de la începuturi până în zilele noastre.

Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române a stabilit, în anul 1985, continuarea „*Bibliografia literaturii române : 1948-1960*” coordonate de T. Vianu.

Planul bibliografiei a fost fixat inițial pentru perioada 1961-1970, însă, după o primă selecție a materialului documentar, din cauza imensității numărului de fișe elaborate, a dificultăților intervenite în sistematizarea lor, s-a hotărât reducerea intervalului cercetat la 5 ani, iar editarea bibliografiei a început în 1996.

Așadar, „*Bibliografia literaturii române: 1961-1965*”(8), semnată de Doina Curticeanu, Emil Pinteș și Dora Daisa, continuă proiectul început de

Biblioteca Academiei Române din București. Ea înregistrează volumele, colaborările, traducerile și referințele critice apărute în perioada 1961-1965, însumând 26732 descrieri bibliografice (fără a fi numerotate recenziile).

Lucrarea cuprinde scriitorii care au publicat, au fost editați sau despre care s-a scris până în anul 1965. Beneficiind de o structurare practică și logică a referințelor bibliografice, aceasta se constituie într-un instrument de lucru accesibil și util, urmărind să prezinte exhaustiv materialul literar din perioada 1961-1965. Așadar, primul volum, publicat în 1996, este structurat astfel: *Folclor. Probleme generale de literatură; Presă. Ediții de texte vechi; Antologii*. Celelalte patru volume, organizate alfabetic, menționează scriitorii după cum urmează: Vol. 2: *Scriitori : A-C*, 1997; Vol. 3: *Scriitori: D-M*, 1998; Vol. 4: *Scriitori: N-Z*, 2000; Vol. 5: *Addenda. Corrigenda. Indice de nume*, 2002. Volumele sunt paginate în continuare.

Bibliografiile literare prezentate sunt doar câteva dintre instrumentele de referințe de reală valoare pentru cercetătorii domeniului literar românesc, elaborate după anul 1932, și se constituie în bibliografii specializate deja consacrate.

În societatea contemporană, utilizatorul este obligat să facă față la o producție de informație în continuă creștere, ba chiar la o „supraîncărcare”, ce, de multe ori, conduce la nepotrivirea dintre cererea informațională și oferta ei. Prin urmare, trebuie să fie capabil să filtreze, din volumul imens de informații transmise, pe cea de interes.

Acum, mai mult ca niciodată, sunt imperios necesare instrumente bibliografice cu care utilizatorul să poată ajunge mai lesne la ceea ce caută, dar și la un conținut ideatic pertinent, de autoritate.

Comparând bibliografiile din spațiul european al primei jumătăți de secol XX cu cele românești din acea perioadă s-a observat că la toate exista tendința de a scrie bibliografia numai pentru literatura mai nouă a unui popor. Modelele străine indică drept plan util gruparea tematică completată de un indice alfabetic pe autori, și nu gruparea pe autori care este mai puțin agreată de utilizatori.

La câteva decenii distanță, Jacquette Reboul emitea următoarea teorie: „*Repertoriul bibliografic recenzează, în general, publicațiile care prezintă legături unele cu altele sau care aparțin aceleiași limbi sau discipline; semnaleză, adică precizează identitatea publicației urmând regulile catalografice în vigoare, descrie aspectul exterior al publicației sau conținutul său prin descrierea internă care se realizează sub formă de analiză, rezumat, comentarii, vizând valoarea textului sau importanța sa. El clasează publicațiile recenzate, urmând modelul ordonării care să corespundă cel mai bine tipului de document pe care îl tratează:*

cronologic, alfabetic, sistematic.” (9) Sunt cercetate, analizate și selecționate informațiile faptice din domeniul de competență, conturându-se totodată și referiri valorice asupra documentelor bibliografiate.

În spațiul românesc, în lipsa unor repertorii generale sau speciale de periodice s-au dovedit utile și alte lucrări privitoare la presă (10), nu strict bibliografice, dar cuprinzând informații prețioase. O astfel de lucrare este „*Istoria presei de la primele începuturi până în 1916*”, realizată de N. Iorga și publicată în 1922. O altă lucrare succintă, dar utilă, este „*Contribuții la istoria presei românești*”, apărută în 1964. O bibliografie de bibliografii asupra presei românești, realizase și publicase, însă, la Paris, în 1934, Nicolae Georgescu - Tistu, în lucrarea sa „*Bibliographie historique de la presse roumaine*”.

Alte lucrări de același gen, cu valoare retrospectivă, ce pot fi menționate într-o succintă enumerare sunt: „*Presa literară românească : (1789-1948)*”, apărută în 1968 cu note bibliografice și sub îngrijirea lui I. Hangiu; „*Reviste progresiste românești interbelice*”, volum elaborat sub îngrijirea lui Marin Bucur, 1972; „*Reviste literare românești din secolul al XIX-lea*”, volum apărut în 1974 sub îngrijirea științifică al lui Ov. Papadima; „*Presa satirică românească din Transilvania : 1860-1918*”, publicată în 1974 de L. Grămadă; „*Din presa literară românească: (1900-1918)*”, ediție de D. Murărașu, 1970; „*Reviste literare de la sfârșitul secolului al XIX-lea*”, lucrare de A. Iliescu, 1970; „*Reviste românești de poezie*”, 1972, de E. Manu; „*Din presa literară românească: (1918-1944)*”, ed. îngrijită de E. Marinescu, 1972; „*Dicționar al presei literare: (1790-1982)*”, de I. Hangiu, apărut în două ediții în 1987 și respectiv 1997.

Bibliografia curentă de periodice a fost reprezentată de *Bibliografia RSR. Articole din periodice și Referințe critice*, cu cele două serii de *Estetică și Teorie literară* și cea de *Critică și istorie literară*, care sunt inițiate din 1967, de Biblioteca Centrală Universitară din Cluj.

Multe *bibliografii pe teme speciale* (11) pot fi parțial utile pentru informarea literară, de exemplu: „*Bibliografia romanului românesc : (1944-1956)*”, de D. Micu, „*Critica asupra romanului actual : (1948-1956)*”, de Gh. Radu și B. Moisescu, „*Bibliografia volumelor de critică și istorie literară apărute între 1948-1958*”, de T. Vârgolici, „*Bibliografia edițiilor de clasici între anii 1945-1959*”, de V. Ciobanu, „*Bibliografia operelor din perioada 1948-1958: proza*”, de C. Ștefănescu, toate aceste bibliografii fiind publicate în *Studii și cercetări de istorie literară*, doar în cursul anului 1959.

Alte exemple cu privire la bibliografiile tematice sunt contribuțiile bibliografice realizate în cadrul Bibliotecii Centrale Universitare din București sub conducerea lui H. Zalis, apărute între anii 1965-1968, care fac

referire la curente literare: Clasicism, Modernism, Symbolism, Sămănătorism, Naturalism etc. Curente literare sunt prezentate cu referate extinse și în „*Literatura română : ghid bibliografic*”, secțiunea referitoare la curente și direcții literare.

Mai pot fi menționate și lucrări care asigură parțial informarea de specialitate: Gh Bondoc, „*Romanul românesc contemporan*”, București, 1964; G. Olăreanu, „*Genul scurt : nuvele, schițe, povestiri...*”, București, 1966; „*Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc*”, red și pref. de A. Fochi, București, 1968; „*Bibliografia analitică a limbii române literare: 1780-1866*”, sub îndrumarea lui T. Vianu. București, 1972; M. Bucur. „*Istoriografia literară românească de la origini până la G. Călinescu*”, București, 1973. Și, desigur, exemplele pot continua luând în considerare diversitatea taxonomică a bibliografiilor literare.

În prezent, însă, prin dezvoltarea echipamentelor electronice, bibliografia atinge o perioadă de dezvoltare și operativitate de neimaginat în trecut. Ea devine o componenta esențială, chiar dacă în penumbra întregii activități științifice actuale.

Cercetările de orice gen în vastul domeniu al literaturii nu mai sunt posibile azi fără bibliografie. În limba germană cuvântul *literatur* are în continuare sensul de bibliografie. Toate științele care folosesc un aparat critic și de referințe includ acest termen în vocabularul de specialitate.

Acceptția globală a bibliografiei este : „*înregistrarea tuturor scrierilor despre o temă, un subiect sau domeniu de cercetare. Bibliografia are vocația enciclopedică intrinsecă a totalității, transmisă pe diferite categorii și specializări. Enorma diversificare a publicațiilor face ca acest principiu al totalității să se extindă în permanență. De aici pornește și tendința bibliografiei moderne de a exploda, de a include toate documentele. Bibliografia totală, este o lecție de democrație literară. Ea justifică, la acest nivel, existența literaturii de masă și a paraliteraturii*” (12).

Bibliografia literară începe prin a fi universală încă din secolul al XVI- lea. Cu toate acestea, ideea înregistrării integrale a patrimoniului literar și științific al umanității se păstrează și în prezent.

UNESCO recomandă și patronează constituirea unui fișier mondial. Odată cu apariția noilor tehnologii, definiția bibliografiei se schimbă. În loc de „document” sau „carte” este folosit termenul de „text”.

S-a schimbat și modul de folosire a bibliografiei. El a fost asimilat, în spirit modern, actului lecturii.

Bazele de date ar putea fi cel mai important instrument în realizarea acestei lumi informaționale. Se estimează că: „*există în lume aproximativ 5000 de baze de date, iar pentru a acoperi esența cunoașterii umane nu ar fi*

nevoie decât de zece ori mai multe. Pentru a evita redundanța și a transforma bazele de date într-un instrument eficient de regăsire rapidă a informației, cel mai indicat ar fi să se realizeze baze de date specializate pentru fiecare domeniu al cunoașterii în parte” (13).

Baza de date nu este un concept nou, apărut o dată cu explozia tehnologiilor informației, ci desemnează și colecții de date stocate pe suport tradițional. Aproape fiecare domeniu și-a constituit propriile baze de date, atât sub forma tipărită, cât și în variantă electronică.

În cadrul tipologiei generale a bazelor de date, o pondere însemnată în fiecare domeniu o au *bazele de date bibliografice*. Acestea oferă principalele detalii bibliografice pentru a putea identifica o lucrare și, de cele mai multe ori, oferă informații valorice precum: cuvinte cheie, indici de clasificare, abstracte sau rezumate.

Bazele de date bibliografice pot acoperi diferite domenii ale cunoașterii și se pot referi la documente primare (monografii, articole din seriale, brevete, studii, rapoarte) sau la documente secundare.

Și în țara noastră s-au făcut progrese în ultimii ani în construirea de *baze de date bibliografice online*. În întreaga lume, de altfel, multe biblioteci sunt angajate în dezvoltarea acestor liste electronice de cărți și a punctelor de acces pe subiecte (Internet subjects gateways) pentru servicii de înaltă calitate. (14)

Cu ajutorul rețelei Internet, pot fi localizate documentele necesare indiferent de orașul, țara, continentul unde se găsesc acestea. Construirea bazelor de date online a redus foarte mult circuitul uneori greoi și care necesita mult timp, al schimbului internațional pentru care trebuiau completate atâtea documente și respectate atâtea formalități. Acum, bibliotecarii și chiar utilizatorii singuri se pot servi de bazele de date bibliografice pentru a vedea exact unde pot găsi documentele necesare sau, chiar mai mult, le pot consulta direct pe ecranul calculatorului.

Dar diferențele dintre aceste liste electronice și bibliografiile „clasice” întrebuințate până acum nu sunt atât de mari pe cât s-ar crede. Utilizatorului îi sunt oferite, în mare, aceleași elemente: autor, titlu, alte responsabilități, ediție, editură, locul de publicare etc. precum și alte mențiuni, cum ar fi dacă documentul este disponibil în full text sau nu, opțiunea de a copia anumite fragmente din document, alte biblioteci unde poate fi găsit documentul ș.a.

Bazele de date bibliografice prezintă, însă, și unele dezavantaje. Acestea ar fi, după cum spun specialiștii domeniului, următoarele (15):

- conținutul restrâns al datelor înregistrării;
- lipsa unei standardizări unanim acceptate;

- faptul că nu toți utilizatorii s-au familiarizat cu utilizarea corespunzătoare a computerelor și/sau a pașilor ce trebuie urmați pentru regăsirea documentului dorit în respectiva bază de date.

Bazele de date bibliografice pot acoperi domenii mai extinse sau se pot axa asupra unei singure discipline, dar pot cuprinde și adnotări, referințe și chiar textul integral. De aceea, putem spune că fiecare bază de date este diferită de celelalte, netăgăduind însă faptul că ele servesc acelorași scopuri, simplificând, într-o anumită măsură, activitatea de cercetare. Din acest punct de vedere, Internetul este considerat o bibliotecă digitală de referințe, o bibliotecă virtuală foarte dinamică și interactivă, în care bazele de date bibliografice joacă un rol asemănător cu cel al catalogului pe fișe din bibliotecile „clasice”.

În zilele noastre, utilizarea computerului și navigarea pe Internet au devenit o necesitate a activităților intelectuale.

Adaptând afirmația „*Clasând și sistematizând producțiile tipografice conform unor criterii precise și unitare, bibliografia a fost chemată să joace rolul unei busole*” (16), putem astfel considera că *bazele de date bibliografice* online reprezintă busolele indispensabile utilizatorilor pentru a naviga în rețeaua Internet.

Băncile de date reprezintă și ele o metodă modernă și accesibilă de prelucrare și regăsire a informației. Analizând acest aspect se disting două tipuri de abordare a informației: pe de o parte există baze de date complexe ce oferă bibliografii de documente specializate structurate pe domenii și pe de altă parte există surse ce oferă textul documentelor integral.

Aceste bănci de date oferă posibilitatea de căutare în funcție de cuvinte-cheie, temă, autori, publicații.

Pentru a face distincția între o bancă de date, cataloagele de bibliotecă și bibliografiile de specialitate printate trebuie să observăm faptul că băncile de date oferă mai mult decât abstracte ale textelor, oferă de cele mai multe ori și full-text și trimiteri la alte baze de date on-line, la documente asemănătoare pe tema și în domeniului căutat.

Din ce în ce mai mult societatea informațională cere ca datele să fie mai bine organizate, astfel putem spune că băncile de date se ocupă de mecanismele de gestionare a cunoștințelor. (17)

Importanța băncilor de date trebuie recunoscută la nivel național, deoarece crearea unei rețele cu acces la toate bazele de date bibliografice înseamnă că: „*fiecare serviciu documentar va putea pune la dispoziția utilizatorilor din toată țara valoroase informații bibliografice care reflectă atât fondul bibliotecii respective, cât și referințe bibliografice cu caracter național...*” (18)

În prezent, este necesar și util pentru societate accesul la băncile de date on-line ce conțin informații generale sau specializate, constituindu-se într-o diversitate impresionantă de resurse bibliografice, caracteristică acestei *ere electronice*.

De altfel, există o serie de site-uri ce conțin informații din aria de interes a bibliotecarilor, referitoare la universități, biblioteci, cataloage online, edituri, organizații și asociații profesionale, literatură, publicații periodice, dicționare, surse de referințe, diferite site-uri culturale.

Pentru exemplificare am realizat o selecție, având în vedere atât resurse web românești care să se constituie numai în sau și în baze de date bibliografice specializate pe literatură, ca o dovadă a sincronizării noastre cu realitățile tehnologice internaționale chiar și în domeniul literaturii.

1. *Biblioteci virtuale*

<http://biblioteca.euroweb.ro/>

Biblioteca românească este o bibliotecă virtuală construită în anul 1998, ce adună volume virtuale din domeniile: filosofie, eseistică, sociologie, istorie, memorialistică, biblioteconomie și știința informării, literatură clasică, literatură contemporană, istorie literară, critică, literatură populară, traduceri; conține un index alfabetic de autori, un dicționar on-line al scriitorilor români contemporani, cărți electronice, link-uri la alte site-uri culturale românești și străine. [Accesat: 23.05.2006]

<http://scriitori.liternet.ro/>

Scriitori români este un glosar virtual cu informații despre unii scriitori români: Ana Blandiana, Mircea Eliade, Marin Preda, Lucian Blaga etc.; secțiunea mai conține date biografice, referințe critice, bibliografii, fragmente din operă. [Accesat: 23.05.2006]

2. *Edituri românești*

<http://www.all.ro/>

Site-ul *Editurii ALL*: conține catalogul cărților apărute sub egida editurii, pe domenii (calculatoare, științe umaniste, beletristică, non-ficțiune, științe exacte, medicină, literatură pentru copii, manuale), noutăți, cărți în curs de apariție, modalități de comandă on-line. [Accesat: 24.05.2006]

<http://www.edituradp.ro/R/P-index>

Editura Didactică și Pedagogică este o editură fondată în 1951, care s-a impus prin publicații de o înaltă calitate științifică și grafică, fiind o prezență remarcabilă în învățământul românesc, realizările sale bucurându-se de un deosebit prestigiu în România, dar și dincolo de granițele ei. Site-ul

cuprinde un index de autori, un catalog cu toate cărțile, dar și unul cu noutăți. [Accesat: 08.06.2006]

<http://www.euroinst.ro/>

Editura Institutul European din Iași, înființată în 1991, a produs prin studioul său propriu 44 de filme documentare și a publicat aproximativ 630 de titluri pînă la sfârșitul anului 2004. Site-ul cuprinde mai multe secțiuni: istoric, un indice de autori, librăriile unde pot fi găsite cărțile editate, link-uri utile și o secțiune unde se pot face comenzi on-line. [Accesat: 08.06.2006]

<http://www.humanitas.ro/>

Grupul Humanitas, înființat în anul 1990, sub îndrumarea filosofului Gabriel Liiceanu, cuprinde o editură și un lanț de librării, cărțile editate fiind din mai multe domenii: filosofie, religie, științe sociale și politice, istorie, beletristică, literatură memorialistică, albume de artă și carte pentru copii, drept și economie, sport, muzică etc. Pagina sa de Internet oferă informații despre istoricul editurii, repere cronologice, departamente, cărți nou apărute, cărți ce se găsesc în librării, cărți în pregătire și o listă a autorilor. [Accesat: 24.05.2006]

<http://www.nemira.ro/>

Grupul Editorial Nemira pune la dispoziție un site web ce conține: prezentare și istoric, colecții, autori, cărți nou apărute și în curs de apariție, cărți on-line. [Accesat: 24.05.2006]

<http://www.polirom.ro/>

Pe site-ul *Editurii Polirom*, editură fondată în anul 1995 la Iași, găsim informații generale despre editură (până acum au fost publicate 1.900 de titluri, din 35 de domenii), un catalog general al cărților editate, lista domeniilor, ultimele apariții editoriale, biblioteca on-line ce conține mai multe cărți în format digital. [Accesat: 24.05.2006]

<http://www.rao.ro/>

RAO International Publishing Company este o editură care publică colecții cunoscute publicului larg: *RAO Clasic*, *Opere XX*, *RAO Contemporan*, *Succese Internaționale*, *Science Fiction*, *RAO pentru copii* etc. și oferă mai multe informații pe site-ul său: prezentare, știri și evenimente, domenii de editare, colecții, autori, noutăți, cărți în curs de apariție, forum, clubul cărții RAO, comandă prin Internet, oferte speciale. [Accesat: 24.05.2006]

<http://www.teora.ro/>

Site-ul *Editurii Teora*: pagina principală oferă o listă a celor mai noi apariții editoriale, dar mai sunt și alte secțiuni: un catalog al cărților editate pe domenii de interes și mai este prezentată o listă a librăriilor Teora din București și din țară. [Accesat: 24.05.2006]

3. Baze de date on-line de literatură

<http://www.librariaonline.ro/>

Librariaonline este o bază de date cu o vastă varietate de titluri din toate categoriile: limbi străine, drept, științe economice, manuale școlare, beletristică, literatură pentru copii, precum și ultimele apariții existente pe piața românească. [Accesat: 09.06.2006]

<http://www.scriitoriromani.ro/>

Muzeul Național al Literaturii Române a inițiat elaborarea bazei de date *Succintă bio-bibliografie a scriitorilor români*; lista conține indicii sumare despre un număr de peste 1.500 de autori: nume, prenume, pseudonim, data și locul nașterii, urmate de înșiruirea cronologică a volumelor de autor, antologii de autor, fără reeditări și antologiile în care mai apar titlurile deja publicate. Baza de date nu conține aprecieri, încadrări sau referințe. [Accesat: 09.06.2006]

Atunci când se recurge la întocmirea unei bibliografii, utilizându-se resurse web, orice căutare trebuie efectuată cu multă atenție, pentru a se regăsi exact publicațiile necesare beneficiarului. Orice utilizator este expus riscului de a regăsi informații eronate, în general site-urile accesate trebuind să aparțină bibliotecilor sau editurilor, care reprezintă autorități în domeniu. Listele de cărți pot conține date preluate din bazele de date specializate, spre exemplu cataloagele online care dispun de un motor de căutare ușor de utilizat, unde se introduce titlul, autorul sau domeniul vizat. Rezultatele unei căutări trebuie să țină cont de anumite criterii de selecție, de obicei, cei avizați să realizeze acest demers fiind specialiștii de la serviciile de referințe din biblioteci, pentru că ei au acces la baze de date specializate, reducându-se riscul de a obține « zgomot », sau informații inutile, asta desigur, dacă și utilizatorul formulează corect cererea.

Resursele web bibliografice sunt, practic, nelimitate, atâta timp cât activitatea de cercetare și dezvoltare umană nu va înceta niciodată.

Este, însă, foarte posibil ca ele să rămână doar o alternativă pentru bibliografiile tradiționale, considerentele pentru acest fapt fiind extrem de variate, în pofida diversității formelor și structurilor de prezentare.

Presiunea covârșitoare exercitată de informație a impus necesitatea sistematizării și clasificării lucrărilor bibliografice, depășind chiar și frontierele noilor tehnologii. Astfel, instrumentele bibliografice se elaborează pe baza unor criterii taxonomice și cu ajutorul unor metode, fiind sistematizate logic, coerent și în cazul bibliografiei literare, în mod similar taxonomiei pe care o implică lucrările bibliografice în general.

Note și bibliografie

- (1) CURTICEANU, Doina. Bibliografia literaturii române. Surse bibliografice. (II) În: *Biblioteca și cercetarea*, 1997, p.12.
- (2) GEORGESCU-TISTU, Nicolae. *Bibliografia literară română*. București: Imprimeriile Statului, 1932, p. 10-12.
- (3) THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică Română, 1972, p.197-198.
- (4) GEORGESCU-TISTU, Nicolae. *Cartea și bibliotecile : studii de bibliologie*. București: Editura Științifică, 1972, p.69.
- (5) *Bibliografia literaturii române : 1948-1960*. Sub redacția lui Tudor Vianu; coord. Alexandru Duțu; lucrare întocmită de Sorin Alexandrescu, Nicolae Liu, Nadia Lovinescu... [et. al.]. București: Editura Academiei R.P.Române, 1965. XXIII, 1124p.
- (6) MORARU, Mihai; VELCULESCU, Cătălina. *Bibliografia analitică a literaturii române vechi*. Vol. 1. Sub îngrijirea științifică a lui I.C. Chițimia. București: Editura Academiei R.S.România, 1976-1978.
- (7) *Literatura română : ghid bibliografic*. Partea 1-2. Coord. Ion Stoica. București: Biblioteca Centrală Universitară București, 1979-1983.
- (8) CURTICEANU, Doina; PINTEA, Emil; DAISA, Dora. *Bibliografia literaturii române: 1961-1965*. Cluj-Napoca: Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, 1996-2002. 5 Vol..
- (9) REBOUL, Jacquette. *Du bon usage des bibliographies*. Paris: Gauthier, 1973, p. 67-68.
- (10) CURTICEANU, Doina. Bibliografia literaturii române. Surse bibliografice. (II). Loc. cit., p.10-15.
- (11) *Ibidem*, p. 10.
- (12) MARINO, Adrian. Bibliografia. În: *Biblos*, 1996, nr. 4, p. 38-39.
- (13) HUDON, Michelle. Structuration du savoir dans les repertoires du Web. În: *Bulletin des bibliotheques de France*, Paris, 46, 2001, nr.1, p.59.
- (14) KERNS, Ruth. National Digital Library. În: *Librarian's World*, Bradford, 8, 1999, nr. 5, p. 95.
- (15) *Biblioteca, de la tradiție la modernitate*. București: Astel Design, 1999, p. 110.
- (16) MALCLÈS, Louise Noëlle. Apud: NICULESCU, Zenovia. *Bibliografii speciate : curs universitar*..București: ABBPR, 1999, p. 109.
- (17) JALOBEANU, Mihai. *Proiectarea bazelor de date : curs (anul III) : [on-line]*. [Citat 4 ianuarie 2006].. Disponibil pe World Wide Web: <<http://www.itim-cj.ro/~jalobean/Cursuri/ProBdD/index.html>>
- (18) TUDOR, Daniela; CĂPĂLNEANU, Ana-Maria. Impactul departamentului de informare bibliografică din bibliotecile centrale universitare asupra învățământului și cercetării. În: *Buletin ABIR*, București, 1999, nr. 4, p. 25.